

Bene Zoltán

# GYILKOSSÁG A ZORD FOLYÓNÁL

2017-11-01 | NOVELLA



– Lassan százezerrel kevesebben élünk itt, mint amikor idekerültem.

Ezt többször elismételte a nagyi. Csak a repülőtérről hazafelé menet, a taxiban legalább háromszor vagy négyszer. Mire hazaértünk, mármint a nagyanyámhoz, a sivár utcák és a lakótelepek láttán úgy éreztem, a százezres mínusszal együtt is ijesztően sok ember lakik ebben a városban: közel hatszázezer, ami nagyjából

hatszázézerrel több, mint indokolt lenne. Az aktuális cár atyuska időről időre dekabristákat, bolsevikokat, trockistákat, zsidókat, volgai németeket, tatárokat, magyarokat, lengyeleket, ukránokat, mindenféle eszme híveit, a legkülönfélébb nációk képviselőit küldte száműzetésbe az isten háta mögé, s ezeket a nyomorultakat többnyire itt osztották el, innen küldték tovább a számukra kijelölt végleges és még ennél is vigasztalanabb helyekre.

Manapság a Bajkál-tó miatt járnak erre a legtöbben.

– Irkutszk a Bajkál-tó kapuja – mosolygott rám az utazási irodában a hölgy, még otthon. Nem világosítottam föl, hogy nem érdekel. A nagymamámhoz megyek (ebbe se avattam be), aki a mongol nyelvek tudósa, így keveredett az Irkutszki Területtel szomszédos Burját földre, s a szerelem révén az északi szélesség  $52^{\circ} 17'$  és a keleti hosszúság  $104^{\circ} 18'$  által meghatározható pontjára a Földnek, ebbe a nyomasztó városba – jó, mondjuk, számomra nyomasztó, másoknak (talán) szép. (Irkutszk 7 fokkal délebbre fekszik Stockholmnál – ezt képtelen vagyok fölfogni, hisz ez itt Szibéria!)

– Ez semmi – legyintett nagyanyám. – Az Alsó-Tunguszka, vagy ahogy a helyiek nevezik, a Zord folyónál, na, ott valóban embert próbáló az élet. Nem ilyen kellemes!

## egy tajgai vadászon agyon lőtték

etnográfus volt, a tajgai vadász kultúrák érdekelték. Később egy tajgai vadászon agyon lőtték.

Föltúrta a fiókjait, hogy fényképeket mutasson. Egykori férje (a második, akivel a nagyapám halálát követően ismerkedett meg, pár hónappal azután, hogy ideérkezett burjátokat kutatni)

– Ez egy civilizált város, egykor innen kormányozták Alaszkát. A Zord folyó mellett, na, ott kell, hogy tökössé légy, öcsikém, ez itt gyerekjáték.

A képeken marcona alakok dús, mellkasra terülő, vagy mindössze pár, vaskos szőrszálból álló szakállal, szláv és mongolid arcok váltakozva, durván ácsolt rönkházak, okos tekintetű kutyák, zajló jég egy sebes folyón, havazás, jégbe fagyott állati testrészek, a nagyanyám és a második férje egymásba kapaszkodva, égig érő fenyőfák, villódzó fényjáték az égbolton.

– Vologya jó ember volt. Miattam gyilkolták meg.



wikimedia.org

Oda sem figyeltem, mit beszél. Azon a lányon járt az eszem, aki a taxit vezette a repülőtérrel idáig, két nappal korábban. Sose láttam szépnek a lapos mongol arcokat, ám ez a taxisofőr lány gyönyörűnek tűnt. Nem tudom, miért. Vagyis megmagyarázhatatlanul. Elhatároztam, hogy este körbenézek a belvárosban. A nagy biztatott, ismerjem meg ezt a világot, jót tesz majd nekem, s a belváros láttán a városról alkotott véleményem is módosul majd. A telefonban azt a taxit kértem, amelyiknek női sofőrje van.

Valóban női sofőrrel érkezett a piszkosszürke, horpadt oldalú Mitsubishi. Mint az autók többsége errefelé, ez is jobbkormányos, Japánból használtan behozott jármű volt (az előzések ezért különösen izgalmasak Szibériában, ahol természetesen a kontinentális jobbkézzsabály érvényes). Szőke, kék szemű orosz asszony ült a volán mögött. Kedvesen mosolygott, befuvarozott a központba, eligazított, hová érdemes mennem, melyik kocsmába, melyik szórakozóhelyre. Nem nagyon értettem, oroszul nem tudok, ő alig beszélt az angolt (én is gyöngén). Nem baj, gondoltam, nem is lényeges. Újabb taxit hívtam, megint női sofőrt követeltem. A negyedik autóban ismertem föl a lányt, akit kerestem.

## fölkasztotta magát

Bár két éve abbahagytam a vízilabdázást, egy gramm fölösleg nincs rajtam, izmaim dagadnak, az arcom markáns, ennek ellenére szabályos.

Hasonlít a nővéreméhez. Illetve hasonlított, amíg a nővérem élt. Négy éve fölkasztotta magát, azóta se tudjuk, miért. Csodájára jártak az arcának. Az enyém pedig olyan, mint az övé volt, csak kevésbé lágy vonásokkal. Még sosem kellett lemondanom nőről, ha megkívántam. Nem vagyok erre büszke, házasságokat és szerelmeket dúltam szét. Fogorvosi praxisomat is a nők miatt szüneteltetem, ugyanis veszélyes asszisztenseket alkalmaznom – mivel előbb vagy utóbb a csúnya nőket is megkívánom, ha elég időt töltök velük egy légtérben. Borzalmas alak vagyok.

– Borzalmas alak vagy – mondta a nagymamám, miután elolvasta anyám levelét. A monitor meg-megremegett, nagyanyám arca mintha pár pillanatra szertefolyt volna, akár egy száradó akvarell, amikor bekapcsolják mellette a ventilátort. Nem feleltem.

– Gyere el hozzám – javasolta.

Hát, most itt vagyok és próbálom megértetni a mongol arcú szépséggel, hogy meghívom egy italra. Oroszul nekem nem megy, angolul ő nem érti. Próbálkozom az olasszal (öt évig pólóztam Nápolyban), amitől végre földerül az arca. Olasz szakon végzett az Irkutszki Állami Egyetemen. Leteszi az autót, egy angol stílusú bárba megyünk.



pexels.com

Sok nővel volt dolgom életemben, és azt hiszem, alapvetően mindegyik ugyanolyan. Ahogy a férfiak közt sincs számottevő különbség. Egyáltalán: az ember unalmas, könnyen kiismerhető állatfaj. Ha emberekről van szó, nem számítok soha jóra, így nem is érhet csalódás. Irkutschktól sem vártam semmit, csupán elütni vágytam az időt. Az angol stílusú bárba is ezzel a szkeptikus lelkülettel léptem be, oldalamon a taxisofőr lánnyal, aki az Anasztazia nevet viselte, és Taszjának szólíttatta magát. Nem tudnám megmagyarázni, miért, de minden cinizmusom ellenére hamarosan mégis fölvillanyozott. Eloroszosodott burját volt, s bár őseiről nem sokat tudott és a nyelvüket sem beszélte, büszkén vallotta, hogy a fölmenői közt akadtak sámánok. Nem hiszem, hogy ezért hatott rám, mégis megjegyeztem a sámánősöket, míg másra alig-alig emlékszem beszélgetésünkből. Amikor hazavittem nagymamámhoz, már semmi másra nem gondoltam, csak hogy milyen lesz megérinteni a mellét, a fenekét,

a hasát, a combja belső oldalát, ahol olyan finom és érzékeny a bőr. A nagymamám aludt, s mi szerelmeskedtünk. Taszja akkor sem okozott volna csalódást, ha még lennének elvárásaim – elvárások híján reveláció volt.

Taszja még aludt, én kibotorkáltam a konyhába, nagyanyám nagy gonddal éppen három terítéket tett az asztalon.

– Valami jó csak van itt – fogadott.

– Tényleg jó, nagyfi – feleletem. – Nem is gondoltam, hogy lesz még ilyen jó.

– Megölnek majd téged is, mint Vologyát. Ezért jó, hogy eljöttél kicsit. Gyógyuljanak a sebek, amiket okoztál.

Halványan derengett a tegnapi mondata.

– Azt mondtad, Vologya miattad halt meg.

– Nem ezt mondtam – rázta a fejét hevesen a nagyanyám. – Miattam ölték meg.

– Lelőtték a tajgában, északon... Vagy kétezer kilométerrel északabbra, ugye?

– Krasznojarszk ezer kilométer, onnan nagyjából még egyszer annyi, valóban.

– Lelőtték, csak ezt mondtad, s anyám is erről beszélt egyszer, réges-régen.

– Tegnap, ha jól emlékszem, a gyilkosság szót használtam. Nem figyeltél. Nem baj.

A nagyanyám elkísérte a férjét az Alsó-Tunguszkához, hogy a tajgai vadászok életét tanulmányozzák. Az egyik vadász beleszeretett a nagyanyámba, és lelőtte a férjét, Vologyát. A gyilkos nem szibériai őslakos volt, hanem orosz.

– Vagy fehérorosz – tűnődött nagyanyám. – Nagydarab ember aprócska kézzel, ami frusztrálta.

– Nem lett volna esélye? – kérdeztem.

– Szerettem Vologyát. Jobban szerettem, mint a nagyapádat. A nagyapád mogorva, magának való ember volt, Vologya nyíltszívű, jó humorú.

– És a fehérorosz?

– Őt sem nevezném rossz embernek, csak túl sokat élt a tajgában. A testvérével érkeztek az Alsó-Tunguszkához, otthon, Európában bajba keveredtek, s inkább Szibériát választották a börtön helyett. Állításuk szerint politikai ügy volt, ami miatt menekültek, de néhányan a vadászkolóniából erre csak legyintettek. A testvérét egy rozsomák harapta meg, és vérmérgezés vitte el, legalábbis ezt mesélték.

– Megbüntették?

– Kizavarták a tajgára egy szál puskával meg egy doboz lőszerrel – komorodott el a nagyi. – Nem emeltem kifogást. Vélhetően nem élte túl.

– Ilyet még lehetett a brezsnyevi Szovjetunióban?

– A brezsnyevi Szovjetunióban sok mindent lehetett. Élni a legkevésbé, sok minden egyéb ezzel szemben könnyen ment. Az Alsó-Tunguszka vidékére amúgy sem sok figyelmet fecséreltek. A bányákra és környékükre igen, meg az egyéb ipari területekre, de azokra a hatalmas erdőségekre, ahol csak prémes állatok és szakállas, bundás vadászok kóborognak, a mai napig nem maradt energiájuk.

Taszja jelent meg az ajtókeretben, szégyenlősen mosolygott. Nagyanyám oroszul fordult hozzá, leültette, nagyon kedvesen bánt vele. Csak néhány szavukat értettem, mégsem zavart, hogy kirekesztenek a dialógusból. Reggeliztünk, ők társalogtak, én némán majszoltam.



wikimedia.org

– Szívesen megnézném azt a Zord folyót – dünnyögtem, amikor Taszja elment, hogy rendbe hozza magát a fürdőszobában.

– Az Angara és az Irkut is elég zord tud lenni télen. Elég neked, ha azokat megnézed ezzel a kedves lánnyal.

Az Irkut Irkutszknál ömlik a Bajkál-tóból eredő Angarába, az összefolyásnál épült Irkutszk.

– Amúgy nem gyakori, hogy egy burját így eloroszosodjon, mint ez a lány – magyarázta a nagy mosogatás közben. – A vegyes házasság is igen ritka. Ha kimennél a környező falvakba, tapasztalhatnád. Burjátföldön is ez a helyzet. A kezeletlen rönkházakban burjátok, a kezelt és festettekben oroszok laknak, akiket a burjátok

óhitűeknek neveznek, jóllehet már ezek az óhitűek, azaz ortodox keresztények is áldoznak a földanyának némi vodkát szinte minden nap és egy kevés aprópénzt is szétszórnak, biztos, ami biztos.

– Taszja különleges, nekem elhiheted.

Nagyanyám elfordult a mosogatótól, szánakozva mért végig.

– Elhiszem – jelentette ki gúnyosan.

Taszja lépett be, rám nevetett, a nagyi is mosolyra húzta a száját, mondott neki valamit oroszul. Taszja bólintott, és olaszul közölte velem, hogy megmutatja az irkutszki zord vizeket, amelyek most éppen nem olyan zordak, inkább szelídek, de érdekesek a pillantásaimra.

## szívem a torkomban kalimpált

Taszja egy legalább huszonöt éves Nissant vezetett, jobb oldali kormányval. Az apja vásárolta az egyik legnagyobb vlagyivosztki japán autó importőr helyi lerakatában, két

esztendeje taxizott vele, mivel más állásra nem talált. Elégedett volt a járművel, fikarcnyit sem zavarta, hogy előzéskor jóformán semmit sem lát a szembejövő forgalomból. Nekem bezzeg, mivel ezúttal mellette és nem mögöttem ültem, a szívem a torkomban kalimpált. De szerencsésen és épségben eljutottunk az Irkut partjára. A háttérben néhány panelház magasodott, a folyópart azonban az érintetlen természetet idézte. Maga a folyó az évnek abban a szakában (júliusban) egyáltalán nem tűnt zordnak. Négy napja érkeztem Irkutszkba, és még nem jártam a folyóparton – sem az Angaráén, amely állítólag jeges hideget lehel, sem a városnak nevet adó Irkutén. Noha az első két napomat a hétórás időeltolódás kiheverésének szenteltem, rosszul tettem, hogy eddig vártam.

A kemény, köves, kavicsos, élettelennek tűnő talajból fű sarjadt és örökzöld fácskák nőttek, a víz szép, zöldes színben pompázott. Letelepedtünk egy mohával lepett foltra, nézelődtünk.

– Itt egészen más, mint a belvárosban, az Angara partján – bújt hozzám Taszja. Átkaroltam a vállát – és többre nem emlékszem.

\*

Hónapokkal később tértem magamhoz, csövek lógtak belőlem. Fölöttem a mennyezeten rozsdaszínű folt, az infúziót tartó állvány krómacélján zsíros ujjlenyomatok.

– Lelőttek – közölte nagymamám, kezében szorongatott nagykabátja gőzölgött –, kómába estél, nemrégiben tértél magadhoz. Még nem tudsz beszélni, cső van a torkodban – fogta meg a kezem. – Majdnem úgy jártál, mint az én Vologyám. De most már életben maradsz, azt mondják.



A világ elhomályosult, mintha egy tó fenekéről pislognék az ég felé.

– Ne sírj, még nincs itt az ideje.

Telt az idő, ez bizonyos, mert a rozsdaszínű folt a mennyezeten változott. Színének árnyalatai, a körvonalai, a telítettsége. De hogy mennyi időbe telt, míg a csövet kivették a torkomból és fölülhettem az ágyban, nem tudom. A nagyanyám mindennap bejött hozzám. Szomorúan nézett, meg-megcsóválta a fejét. Aztán az anyám is megérkezett. Sírt. Én is sírtam.

Egy este nagymamám kimondta.

– Taszja meghalt.

Nem kellett magyaráznia, hogyan. Mindkettőnket lelőttek. Őt halálos lövés érte, én még itt vagyok. A gyilkosság oka ugyanaz lehet, mint ott Alsó-Tunguszkánál.

– Miattam – suttogtam.

A nagyfi a fejét rázta.

– Nem miattad.

– Te is úgy érzed, oka vagy Vologya halálának.

– Így érzem, valóban. Ennek ellenére nincs igazam. Az érzések megbízhatatlanok, fiam.

És alkalmasint gyilkolnak is, gondoltam.

– Kizavarták az erdőbe? – kérdeztem.

A nagyfi újra a fejét rázta.

– Letartóztatták, de nem tudták vagy nem akarták rábizonyítani. Nem került börtönbe. Azt mondják, Moszkvába utazott. Ahogy te hazautazol, amint lehet. Itt nem vagy biztonságban.



wikimedia.org

– De hát Moszkvába utaztál...

– Ő igen – vágott a szavamba a nagyanyám élesen. – A barátai viszont maradtak.

– Pedig visszamennék még arra a partszakaszra – vallottam be.

– Tél van. Most már valóban elég zord ez a folyó.

Fölállt az ágyam mellől, s köszönés nélkül elment, magamra hagyott. Órák vagy napok múlva bejött anyám.

– Nagyanyád igazi szibériai asszonnyá vált – mondta. – Olyan kemény, mint a Bajkál-tó jege télen.

– Velem kedvesen viselkedett.

Az anyám hosszan figyelt, kereste az árulkodó jeleket az arcomon, aztán türelmetlen mozdulatot tett.

– Egy pillanatra megörültem, hogy visszanyerted a humorérzékedet.

Nem. Nem nyertem vissza.

– Inkább aludnék – mondtam.

Anyám nem válaszolt, üldögélt még egy darabig csöndesen, aztán elbúcsúzott aznapra. Pár perccel később a rozsdaszínű folt a mennyezeten hullámozni kezdett, akár a folyóvíz. Figyeltem. Fájt a fejem és a mellkasom. Jólesett.

felső kép | [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/)